

Відгук

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Ковальчук Світлани Володимирівни

на дисертаційну роботу Рикованової Ірини Сергіївни «Логістика постачання виробничого обладнання на підприємство» представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами та темами

Сьогодні в умовах висококонкурентних ринків до суб'єктів ринкових відносин висуваються достатньо високі вимоги. Підприємницьким структурам для виживання або зайняття й утримання обраного сегменту ринку вкрай важливо отримати конкурентні переваги. Одним із сучасних інструментів щодо отримання конкурентних переваг є добре спроектована та налагоджена система логістики постачання. Логістика, як інструмент управління, останніми роками набуває все більшої ваги. У коло питання логістики входять координація, гармонізація та оптимізація потокових процесів (матеріальних, фінансових, інформаційних сервісних). До складу цих потокових процесів входить доволі широке коло матеріальних ресурсів, в тому числі й тих, що відносять до елементів виробничого обладнання, тому грамотне планування й управління цими процесами на сьогодні є вкрай важливими.

Особливості розвитку економічних відносин сьогодення характеризуються змінами у світовому попиті на енергоресурси – світова економічна спільнота намагається скоротити енергомісткість виробництва із врахуванням екологічних та кліматичних проблем. Тому у розвинутих країнах здійснюються та плануються істотні капіталовкладення у створення об'єктів зеленої енергетики, що спричиняє попит на енергетичне обладнання, а це характеризується потоками елементів виробничого обладнання, що забезпечують інфраструктуру енергетичної галузі. Процес постачання елементів виробничого обладнання вимагає більш тривалої та інтегрованої співпраці із постачальниками не тільки самого обладнання, але і всіх учасників ланцюга постачань при створення нового об'єкту: ретельного планування закупівлі, пошук спеціалізованих постачальників, підготовки індивідуальних угод тощо.

Така тенденція вимагає осмислення та пошук шляхів оптимізації системи постачання виробничого обладнання на підприємство з огляду на його відмінності від матеріальних ресурсів, що регулярно постачаються та забезпечують ритмічність роботи підприємства: вартості, тривалості та умов експлуатації, умов організації фізичного переміщення.

Підтвердження наукової актуальності та вагомості розв'язаних завдань у дисертаційній роботі є відповідність тематики дослідження науково-дослідній роботі кафедри маркетингу і логістики Національного університету

«Львівська політехніка» «Інноваційна логістика в розвитку економічних систем різних інтеграційних рівнів», номер державної реєстрації 0118U100596 (акт впровадження від 20.05.2021 р.).

Вищевикладене доводить, що зазначені аргументи вказують на актуальність досліджень в контексті заявленої теми дисертаційної роботи Рикованової І.С.

2. Сутність обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, а також публікаціями Рикованової І.С. дає змогу зробити висновки про те, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформовані у дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Дисертантка аргументовано, відповідно до поставленої мети, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад логістики постачання виробничого обладнання на підприємство та розробленні практичних рекомендацій щодо їх реалізації, окреслила об'єкт та предмет дослідження, а також сформулювала завдання, розв'язання яких забезпечило досягнення поставленої мети. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджені використанням інформаційної бази за темою дисертації: наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дослідження, дані Державної служби статистики України, нормативно-правові акти та положення органів державної влади, фінансова звітність транспортних підприємств, які зареєстровані на території України, а також аналітичне аналізування фактичного матеріалу.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: для конкретизації основного змісту, сутності та етимології понять «постачання», «закупівля», «стратегія постачання», «логістика постачання» (розділ 1, с. 29-30), «виробниче обладнання» (розділ 1 с. 41-43) – метод порівняльного аналізу, систематизування та узагальнення; при класифікації ознак виробничого обладнання при формуванні стратегії постачання його на підприємство (розділ 1, с. 42-44) – метод аналогій та екстраполяції; при формуванні етапів процесу постачання виробничого обладнання на підприємство (розділ 1, с. 47-50) – метод структурно-логічного аналізу; при визначенні чинників впливу на розробку стратегії постачання виробничого обладнання на підприємство (розділ 1, с. 56-64) – метод групування; при обґрунтуванні передумов та перспектив розвитку логістики постачання виробничого обладнання для потреб енергетичної галузі в Україні (розділ 2, с. 95-105) – методи порівняння, спостереження; при визначенні умов та чинників логістичного обслуговування постачання виробничого обладнання з особливими (нестандартними) характеристиками (розділ 2, с. 112-120) – метод сходження від абстрактного до конкретного; при дослідженні ринку логістичних послуг у сфері постачання виробничого

на підприємство (с. 48). Визначено основні цілі SRM як системи налагодження відносин між постачальником та покупцем виробничого обладнання (с. 55, табл. 1.4) й окреслені етапи та формування стратегії постачання виробничого на підприємство та чинники, що впливатимуть на цей процес (с. 60-65). Обґрунтовано та побудовано процес постачання виробничого обладнання на підприємство (с. 67-70, рис. 1.12). Здійснено аналізування та систематизовано умови транспортування негабаритних вантажів в Україні та країнах ЄС (с. 72-78).

У другому розділі «Аналізування умов та чинників системи логістичного обслуговування матеріальних потоків виробничого обладнання з особливими характеристиками» обґрунтовано передумови та перспективи розвитку ринку логістики постачання обладнання для потреб електроенергетичної галузі через розгляд ринку електроенергетики в двох площинах – як інфраструктуру (с. 95-101) та як бізнес-процес, де є певні матеріальні, інформаційні, сервісні потоки, які вимагають оптимізації (с. 111-119). Розглянуто європейський досвід та перспективність розвитку в Україні комбінованих перевезень виробничого обладнання та виявлено неузгодженість понять «мультимодальні перевезення», «інтермодальні перевезення», «комбіновані перевезення» (с. 120-123; табл. 2.6), а також нечіткість визначення складових ознак рівнів обслуговування (PL) логістичним провайдером замовників, що ускладнює процес вибору постачальника логістичних послуг (с. 141-144, табл. 2.7, 2.8, 2.9).

В третьому розділі «Прикладні інструменти реалізації логістичних рішень у постачанні проектних вантажів» розроблено процес вибору постачальника логістичних послуг для організації перевезення негабаритного вантажу (с. 162, рис. 3.1) в основі якого лежить принцип ідентичності та декомпозиції, що передбачає використання методу доміантних ієрархій. Обґрунтовано критерії вибору (за ринковими та фінансовими ознаками) постачальника логістичних послуг для організації перевезення елементів виробничого обладнання негабаритних розмірів (с. 162, табл. 3.1; с. 164, табл. 3.3). Із використанням таксономічного методу визначено інтегральний показник відповідності логістичного провайдера за обґрунтованими критеріями для транспортування негабаритних елементів виробничого обладнання (с. 165-167; Додаток В). Обґрунтовано використання методу доміантних ієрархій для зміни пріоритетності критеріїв організування транспортного процесу виробничого обладнання та введення коефіцієнтів вагомості для кожного з критеріїв (с. 167-170; табл. 3.7). Запропоновано системний підхід при постачанні проектного вантажу (нестандартних елементів виробничого обладнання) в рамках проектної логістики (с. 172-177; рис. 3.2, 3.3 та 3.4), що передбачає залучення логістичного провайдера до співпраці як інтегратора матеріальних й супутніх потоків матеріальних (на прикладі створення та експлуатації об'єктів вітрової електрогенерації) (с. 180-182, рис. 3.5 та табл. 3.11). Обґрунтовано та розроблено схему для оцінки підпроцесів постачання в площинах «рівень/ступінь квазістандартності» логістичного процесу постачання та «стан ринку» послуг

з транспортування негабаритних проектних вантажів (с. 187-189, рис. 3.6). що в поєднанні із результатами розрахунку інтегрального показника відповідності логістичного провайдера бажаному рівню послуг обумовлює шляхи стратегічного розвитку підприємства-перевізника й створює оптимальну вартість й цінність для замовника досягається за рахунок інтеграції найважливіших елементів операційної ефективності, ефективності обслуговування та використання технологій (с. 189-191).

Зроблені в роботі висновки та рекомендації логічно випливають із положень та змісту дисертаційного дослідження Рикованової І.С. й можуть бути використані у практичній діяльності підприємств. В усіх розділах дисертаційної роботи простежується послідовне, логічне та обґрунтоване вирішення наукової проблеми щодо формування ефективної логістики постачання елементів виробничого обладнання на підприємство.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що за обсягом, змістом, структурою, обґрунтованістю наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

4. Наукова новизна положень, сформульованих у дисертаційній роботі

Наукова значимість результатів дисертаційного дослідження Рикованової І.С. полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних засад логістики постачання виробничого обладнання на підприємство та розробленні практичних рекомендацій щодо їх реалізації. Ознайомлення із викладеними результатами дисертаційного дослідження та змістом автореферату дає змогу визначити ключові елементи наукової новизни:

на теоретичному рівні:

- автором дослідження розвинуто дефініцію «логістика постачання» (с. 30-32, рис. 1.1) через уточнення її змістовної частини як окремого виду діяльності в загальній сукупності видів діяльності підприємства, що має забезпечувати ефективну систему організування замовлення, транспортування, складування вантажів, з оптимальною часовою та економічною ефективністю, що дозволяє формувати концептуальні засади логістики постачання виробничого обладнання на підприємство;
- вперше автором запропоновано базову платформу логістики постачання виробничого обладнання на підприємство, яка ґрунтується на врахуванні впливу на логістику постачання виробничого обладнання на підприємство мегатенденцій; вимог, що висуваються суб'єктами постачання; а також логістичних ризиків, що супроводжують процес постачання виробничого обладнання (рис. 1.7, с. 48) та забезпечує ефективне транспортування елементів виробничого обладнання на підприємство і дозволяє оптимізувати логістичні витрати;

- дисертантом удосконалено процес логістики постачання виробничого обладнання на підприємство (с. 67-69, рис. 1.12), в структурі якого при виборі постачальника виробничого обладнання передбачено врахування характеристик елементів виробничого обладнання й найбільш оптимальних способів організування процесу фізичного переміщення;
- розвинута система кваліфікаційних ознак логістики постачання елементів виробничого обладнання шляхом введення ознак індивідуальності, унікальності та неперіодичності (с. 71-79), що дозволяє виявити особливі характеристики логістики постачання негабаритних товарів з метою їх можливої стандартизації та повторювальності;

на методологічному рівні:

- розвинуто кваліфікаційні оцінки, процес та критерії вибору постачальників логістичних послуг з організації перевезення негабаритних елементів виробничого обладнання (с. 161, рис. 3.1; с. 162, табл. 3.1), які разом із використанням усталених критеріїв вибору (ціна, якість, терміновість, умови оплати тощо), підвищують статус критерію до визначального рівня умов поставки, зокрема, можливість транспортування до місця інсталяції (с. 171, табл. 3.9);
- удосконалено організаційне забезпечення обґрунтування проекту технології транспортування негабаритних елементів виробничого обладнання на етапах розроблення проекту об'єкту, що передбачає включення аутсорсингових організацій для виконання окремих операцій, досягаючи тим самим оптимізації проекту на підставі стандартизації окремих операцій/підпроцесів постачання (с. 173-175, рис. 3.2 та 3.3; с. 180-182, табл. 3.11 та рис. 3.5);
- удосконалено підхід щодо подовження життєвого циклу логістичного продукту на прикладі транспортування негабаритних товарів, який, на відміну від існуючих синтетичних підходів, ґрунтується на структуруванні логістичного продукту транспортування негабаритних товарів з метою виокремлення окремих елементів, щодо яких можна уникнути унікальності та досягти відповідної «семістандартності» (с. 188, рис. 3.6).

5. Теоретико-методологічна та прикладна цінність дисертаційної роботи

Положення та висновки дисертаційного дослідження мають теоретичну та практичну цінність. Зокрема, про теоретичну цінність результатів дослідження Рикованової І.С. свідчить їх використання у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» під час викладання дисципліни «Логістика постачання» (для студентів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 075 «Маркетинг»), «Логістичне обслуговування» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» (спеціалізація «Логістика»), «Транспортна логістика» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» (спеціалізація «Логістика»), «Логістика та управління ланцюгами поставок: поширення європейського досвіду» (дисципліна вибіркового блоку для студентів всіх спеціальностей університету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) (довідка № 67-01-1468).

Теоретичну цінність результатів дисертаційного дослідження формують сформовані концептуальні особливості логістики постачання виробничого обладнання на підприємство, на підставі чого було визначено змістовне наповнення даної дефініції «логістика постачання виробничого обладнання» із врахуванням особливостей виробничого обладнання та процесів його транспортування, а також концепцій логістики постачання. Теоретично вагомим є розроблення базової платформи логістики постачання виробничого обладнання на підприємство, що містить врахування пропозицій та вимог суб'єктів процесу постачання (в т.ч. й фізичного переміщення), вплив логістичних ризиків й вплив мегатенденцій на логістику постачання виробничого обладнання на підприємство. Важливим у теоретичному аспекті є здійснена систематизація класифікаційних ознак постачальників за різними характеристиками: категоріями постачальників, виробничою та технологічною компетенцією; видами матеріальних ресурсів, що постачається; технологією постачання із врахуванням часової ознаки й та цій підставі систематизовано та надано характеристику стратегіям задля виокремлення двох основних стратегій постачання: аутсорсинг та інсорсинг. Систематизація параметрів постачання негабаритних вантажних одиниць (вага, довжина, ширина і висота) дозволила їх включити у запропоновану економіко-математичну модель для вибору постачальника логістичних послуг через здійснення інтегральної оцінки із врахування вагомості кожного з обраних критеріїв.

Прикладна цінність дослідження полягає у розробленні автором етапів процесу вибору логістичного провайдера для організування процесів перевезення негабаритних елементів виробничого обладнання, а також запропоновані критерії вибору для визначення інтегрального показника відповідності із використання багатокритеріального (таксономічного) методу із врахуванням коефіцієнту вагомості. Введення в модель останнього, а також застосування методу доміантних ієрархій дозволяє використати запропонований алгоритм й для вибору логістичного провайдера як інтегратора матеріальних потоків.

Запропоновані Рикованою І.С. розробки були впроваджені у логістичну діяльність компанії «РЕТЕСКИ» (довідка № 10-48 від 07.05.2021 р.); ТзОВ Технології зеленого простору (довідка № 7-18/122 від 08.07.2021 р.), ТзОВ «Холдингова компанія «Квадратний метр» (довідка № 568/2 від 24.06.2021 р.).

6. Повнота викладених наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Теоретичні положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційному дослідженні, знайшли відповідне висвітлення в опублікованих здобувачем наукових публікаціях. Основні положення та висновки викладено у 32 наукових працях, серед яких 12 публікацій у фахових виданнях України, в т.ч. одна входить до наукометричної бази даних), розділ у колективній монографії; одна публікація у науковому періодичному виданні держави Європейського Союзу, а також 17 тез доповідей на конференціях різних рівнів й дві публікації, що додатково відображають результати дослідження.

Основні теоретичні та прикладні положення й результати дисертації розглянуто на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних та науково-методичних конференціях: Маркетинг та логістика в системі менеджменту (Львів, 6-8.11.2008 р.; 4-6.11.2010 р.; 08.10.2012 р.; 6-8.11.2014 р.; 3-5.11.2016 р.; 25-27.10.2018 р.; 22.10.2020 р.); Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту підприємства (23-24.10.2009 р.; 26-28.04.2012 р.); Экономические и управленческие технологии XXI века: теория и практика, подготовка специалистов (Петербург, 25.01.2010 р.); Університет у науковому полі країни (Львів, 18-19.12.2009 р.); Україна у європейському просторі. Проблеми бізнесу, політики, права (Львів, 29-30.04.2010 р.); Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури (Львів, 19-21.05.2011 р.); Логістика промислових регіонів (Донецьк, 6-9.04.2011 р.); Міжнародна науково-практична конференція присвячена 45-річчю ІНЕМ та 20-річчю ІПДО НУ «ЛП» (Львів, 10-12.11.2011 р.); Проблеми формування та реалізації конкурентної політики (Львів, 19-20.09.2013 р.); Управління інноваційним процесом в Україні: розвиток співпраці (Львів, 18-20.06.2020 р.).

Кількість друкованих праць повною мірою відповідає вимогам МОН України щодо публікацій основних положень наукових досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а обсяг (загальний – 7,4 д.а., з них автору належить – 5,2 д.а.) підтверджує, що автор дослідження Рикованова І.С. має підстави на публічний захист дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на наступне:

1. Заслугує на увагу підхід автора до уточнення змістовної частини визначення «логістики постачання виробничого обладнання» шляхом ідентифікації відповідних особливостей у порівнянні із постачанням сировини, матеріалів тощо для основного виробничого процесу (с. 32, рис. 1.1 дисертації та с. 7, рис. 1 автореферату), однак виникають

певні застереження щодо переліку об'єктів логістики постачання, зокрема, трудові та енергетичні потоки, та видів логістики (відсутня фірмова, контрактна, аутсорсингова види).

2. Автору доцільно було б також до важливих особливостей логістики виробничого обладнання (с. 41-42, табл. 1.2 дисертації та с. 7 автореферату), зважаючи на тривалий термін його експлуатації, що пов'язано із необхідним обслуговуванням, ремонтом, модернізацією, реновацією тощо, віднести потребу постачання замінними частинами впродовж всього циклу експлуатації.
3. Оригінальним є обґрунтування автора доцільності упровадження системи SRM з метою налагодження відносин лояльності та відповідної сатисфакції (с. 55, табл. 1.4 дисертації та с. 10, табл. 1 автореферату). Водночас, не менш важливим у відносинах між сторонами є врахування істотності трансакцій у контексті характеру ринку постачальників (монополія, олігополія, монополістична конкуренція), оскільки це істотно впливає на домінування у відносинах.
4. Можна погодитися з автором із твердженням, що ознака габаритності може бути вирішальною при побудові всієї системи постачання виробничого обладнання, що визначає потребу вибору постачальника із врахуванням цієї ознаки (с. 161, рис. 3.1 дисертації та с. 15, рис. 3 автореферату), однак в цій схемі бракує заключного елемента – прийняття кінцевого рішення щодо вибору постачальника (одного чи кількох).
5. Використання математичного апарату у завершальній фазі вибору логістичного провайдера (с. 167, табл. 3.5; с. 169, табл. 3.7 дисертації та с. 16 (формула 1.1) автореферату) є необхідним, зважаючи на багатокритеріальність прийняття рішення. Водночас, розрахунки у двох варіантах без вагомості та «зваженої» оцінки, потребує інтерпретації умови використання того чи іншого варіанту. Так, потребувало б обґрунтування врахування історії співпраці із тим чи іншим провайдером.
6. Корисним для досягнення цілей дисертаційного дослідження є розвиток підходів щодо дихотомії в логістиці постачання шляхом виокремлення підпроцесів унікального та стандартного (уніфікованого, універсального) характеру, а також проміжних підпроцесів (квазістандартних) (с. 188, рис. 3.6 дисертації та с. 19, рис. 4 автореферату), що безперечно впливатиме на фінансово-економічні параметри логістики постачання. Однак, автору такого підходу слід довести названі рекомендації до стадії практичного використання, зокрема, шляхом розроблення відповідних

8. Загальна оцінка дисертації та висновки

Дисертаційна робота Рикованової І.С. «Логістика постачання виробничого обладнання на підприємство» є самостійною, завершеною працею, що присвячена актуальній проблематиці та має теоретичну та практичну цінність. Поставлена мета в роботі щодо обґрунтування теоретико-методичних засад логістики постачання виробничого обладнання на підприємства та розроблення практичних рекомендації щодо їх реалізації досягнута. Тема дисертації, її зміст, об'єкт та предмет дослідження, а також сформовані висновки та рекомендації відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). В опублікованих працях здобувача зміст та основні результати дисертаційного дослідження достатньо повно відображені. В авторефераті дисертації викладено основний зміст, результати та ступінь новизни дослідження, висновки та рекомендації є ідентичними із дисертаційною роботою. Зміст автореферату відображає її основні положення.

Дисертаційна робота та автореферат виконані із дотримання наукового стилю написання, відповідають вимогам до оформлення та відображають зміст отриманих здобувачем наукових результатів.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота за її змістом та оформлення відповідає вимогам МОН України, що висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема п.п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами та доповненнями, а її автор – Рикованова Ірина Сергіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри маркетингу і
торгівельного підприємництва,
доктор економічних наук, професор
Хмельницького національного університету

Світлана КОВАЛЬЧУК

Підпис Ковальчук засвідчує
проректор з наукової роботи
доктор технічних наук, професор

Олег СИНЮК